

Паркові насадження, як осередки лісової орнітофауни Степу України

Е.М. Аюбова

Таврійський державний агротехнологічний університет, Мелітополь, Україна,

elnara-8181@mail.ru

Parklands, as cells of forest ornitofauni of Steppe of Ukraine

Ayubova E. M.

Tavria State Agrotechnological University, Melitopol, Ukraine, elnara-8181@mail.ru

Впродовж ХХ ст. степова зона України зазнала значного антропогенного впливу. Більшість степових ландшафтів було перетворено на агроценози. Для зменшення впливу вітрової ерозії була створена мережа полезахисних лісосмуг. Окрім того у багатьох місцях були насаджені штучні ліси та різні насадження, які перешкоджали розвитку яружно-балкового рельєфу. Значні лісовідтворенні заходи були виконані на косах Азовського та Чорного морів, на деяких островах та в інших місцях. Після створення у басейнах багатьох річок гідроелектростанції та водосховищ були затоплені великі площі природних лісів. Пізніше їх береги піддалися штучному залісненню. Внаслідок цього у Південній Україні, окрім АР Крим, зросла лісистість, яка зараз складає 2,6%.

Незважаючи на невелику площу лісових угідь вони отримали значне поширення у Степовій зоні. Зараз невеличкі ліси за допомогою мережі лісосмуг виявилися з'єднаними з порівняно великими лісами Лісостепу, Полісся, Карпат та гірського Криму. Це спричинило значні зміни в орнітофауні Степової зони:

- а) проникнення лісових видів та формування нових популяцій
- б) використання штучних насаджень лісових птахами.

Завдяки цим процесам у таких штучних лісах Приазов'я як (Великоанадольський, Богатирський, Радивонівський, Кам'янський, Старобердянський та інші) насамперед з'явилися осередки гніздування грака (*Corvus frugilegus*), крука (*C. corax*), сойки (*Garrulus glandarius*), припутня (*Columba palumbus*), дроздів (чорний (*Turdus merula*), співочий (*T. philomelos*) та чикотень (*Turdus pilaris*), мухоловок (білошия (*Ficedula albicollis*), строката (*F.*

hypoleuca), сіра (*Muscicapa striata*), дятлів (великий строкатий (*Dendrocopos major*) та сирійський (*D. syriacus*), звичайного канюка (*Buteo buteo*), великого яструба (*Accipiter gentilis*), боривітера звичайного (*Falco tinnunculus*), сови вухатої (*Asio otus*), вивільги (*Oriolus oriolus*), зяблика (*Fringilla coelebs*), щеврика лісового (*Anthus trivialis*), вівчарика - ковалика (*Phylloscopus collybita*), кропив'янки чорноголової (*Sylvia atricapilla*) та інших колись лісових птахів. Пізніше, по мірі зростання віку лісосмуг та досягнення деревами значних розмірів, такі види, як грак, припутень, дятел та інші розселилися по них, а деякі (грак) створили значні колонії. Під час міграції у штучних лісонасадженнях окрім зазначених видів стали з'являтися птахи, які раніше не мешкали у Степовій зоні. Насамперед це – дятли, частіше: великий строкатий та сирійський, рідше: середній (*D. medius*) та малий (*D. minor*) і зовсім рідко: сивий (*Picus canus*). Взимку, а іноді і в інші сезони року в лісосмугах та парках бувають: підкоришник (*Certhia familiaris*), горіхівка (*Nucifraga caryocatactes*) та сирій сорокопуд (*Lanius excubitor*). Здавна на деревах та на кущах будують свої гнізда чорнолобий (*L. minor*) та терновий (*L. colurio*) сорокопуди. До гніздових птахів регіону також відносяться синиці: велика (*Parus major*) та блакитна (*P. coeruleus*), під час зимових міграцій та зальотів – чубата (*Parus cristatus*) та довгохвоста (*P. palustris*).

Завдяки великій кількості кущів, які утворилися на місці вирубаних та спалених лісосмуг, а також завдяки вирощування деяких чагарників (чорноплідна горобина, магалебська вишня) та природного розповсюдження терну, ці місця стали винятково придатними для мешкання різних видів кропив'янок. Це: садова (*Sylvia borin*), прудка (*S. curruca*), сіра (*S. communis*), чорноголова (*S. atricapilla*) та яструбина (*S. nisoria*), які зараз гніздяться у Приазов'ї.

Серед інших птахів, яким для мешкання необхідна деревна рослинність, слід назвати вільшанку (*Erithacus rubecula*), щеврика лісового (*Anthus trivialis*), волове очко (*Troglodytes troglodytes* L.) тинівку лісову (*Prunella modularis*), омелюха (*Bombycilla garrulus*), снігура (*Pyrrhula pyrrhula*), короліків

жовточубого (*Regulus regulus*) та червоночубого (*R. ignicapillus*). Перші два види гніздяться в регіоні, інші бувають під час міграцій.

До створення штучних лісових масивів та лісосмуг у степовий зоні нечисленним птахом у регіоні звичайний шпак (*Sturnus vulgaris*). За свідченням зоологів, у давні часи він для гніздування обирав високі береги річок, різноманітні урвища та дупла дерев у заплавах лісах. Зараз ми маємо чисельні колонії шпаків, які використовують штучні лісонасадження, будівлі, стовпи та інші витвори людської діяльності. Слід зазначити, що утворенню великих колоній цього виду сприяє діяльність лісників, школярів, студентів та інших верст населення, які виготовляють і розвішують шпаківні для приваблювання птахів і використання їх у якості біологічного захисту боротьби з шкідниками лісів та садів.

У 2010 році ми спостерігали потужну інвазію довгохвостої синиці, зграйки якої розміром 2-20 особин багато разів були зафіксовані нами у парках Мелітополя, у лісосмугах Мелітопольського, Якімівського, Приазовського та Веселівського районів Запорізької області. Зимом 2010/11 рр. у степовому Лівобережжі мало місце проникнення горіхівки ($n = 11$).

Таким чином у лісосмугах та штучних лісонасадженнях Українського Приазов'я нами було зафіксовано 73 види птахів. Серед них із родини Чаплеві – 2, Ібісові – 1, Качкові – 2, Яструбині – 3, Соколині – 3, Тетерукові – 1, Фазанові – 1, Голубині – 3, Зозулеві – 1, Совині – 2, Ракшеві – 1, Одудові – 1, Дятлові – 6, Плискові – 5, Вивільгові – 1, Шпакові – 1, Воронові – 6, Омелюхові – 1, Волові очка – 1, Тинівкові – 1, Кропив'янкові – 6, Золотомушкові – 2, Мухоловові – 8, Довгохвості синиці – 1, Синицеві – 4, Підкоришникові – 1, Горобцеві – 2, В'юркові – 6 видів.

Загалом треба сказати, що штучні лісонасадження сприяли збагаченню орнітофауни українського Півдня за рахунок проникнення лісових видів. Звичайно вони також разом зі створенням значних масивів орної землі негативно вплинули на степових птахів.

ЗАЯВКА УЧАСТНИКА

ФИО Аюбова Ельнара Мусаїбовна
 Научная степень - звание - Должность аспірант
 Організація Таврійський державний агротехнологічний університет
 Адрес м. Мелітополь, вул. Рози Люксембург 1, кв. 54 Телефон: рабоч. 44-81-01
 дом. 42-58-34 E-mail elnara-8181@mail.ru

Название доклада Паркові насадження, як осередки лісової орнітофауни
Степу України

№ тематики конференції 1, № секції 3 Необхідима ли гостиница:
нет (оставить нужное)

Форма участия: -

К В И Т А Н Ц И Я № КЛ/Л/80

Дата здійснення операції...21 червня 2011 р.
 Дата валідування...21 червня 2011 р.

Назва валюти	№ рахунку	Сума	Еквівалент у гривнях
UAH Дебет	10024310001001	100,00	
Кредит	26202601576077		
Загальна сума(цифрами)		100,00	

Платник..... Аюбова Ельнара Мусаїбовна
 Код платника*.....
 Банк платника*..... ББ0 № 1 Запорізька г. Мелітополь Спл. Б.А.Мелітополь
 24
 Отримувач..... Фалі Андріана ван ван
 Код отримувача*..... 14360870
 Банк отримувача..... ПАТ КБ "ПРИВАТБАНК"
 Код банку отримувача* 305299
 Загальна сума..... Сто грн. 00 коп.
 Призначення платежу.. опл. за статтю внеску для участя в научной конференц.Аюбова Ельнара Мусаїбовна

Додаткові реквізити _____
 Підписи банку: Контролер _____ Бухгалтер _____ Касир _____

